

per introduir l'*Enciclopèdia* el dia 23 d'octubre de 1993.

El tercer trimestre es publicaren els seminaris celebrats l'any 1991 sobre F. Nietzsche en forma de revista filosòfica, que fou presentada a l'Ateneu Barcelonès el dia 14 de desembre de 1993.

Ens plau citar unes paraules del recentment finat Dr. Alfred Badia en ressenyar un dels llibres editats pel nostre Liceu en quant a les ponències presen-

tades i publicades: «Els resultats reflecteixen la personalitat del professor que s'aboca al filòsof investigat. Tot bon estudi d'un acient en filosofia és una versió tan personal com paradoxalment fidel (...). Si els plans d'estudi del futur batxillerat (...) diu que ignoren la filosofia, ¿seran aquests llibres (...) el bell cant d'una subespècie de cignes destinats a l'extinció?» (*Diari Avui*).

M.S.S.

LLUÍS CUÉLLAR I BASSOLS (1925-1993)

Lluís Cuéllar i Bassols, nasqué a la ciutat d'Olot de la Garrotxa, en el si d'una família cristiana de la que n'era el cinquè fill, el 5 de març de 1925. Cursà estudis primaris i secundaris a la seva vila natal i es traslladà més tard a Barcelona per estudiar Filosofia i Lletres a la Universitat.

En acabar els estudis superiors li fou concedit el premi extraordinari de llicenciatura; era l'any 1948. El «Lycée Français» de Barcelona li atorgà una beca com a lector d'espanyol al «Lycée Louis le Grand» de Paris. A la capital de França sojornà durant dos cursos, en uns moments en què Sartre i altres filòsofs francesos l'havien convertit en un fogar de cultura filosòfica.

El jove llicenciat respirà aleshores una atmosfera d'obertura cultural, molt més àmplia que la que havia trobat a la ciutat comtal i a la universitat franquista. Ell mateix ens parlà, en més d'una ocasió, de l'impacte que rebé, en aquell moment, de la filosofia contemporània, i que no tenia res a veure amb l'escolas-ticisme que havia après a Barcelona. Aquest fet determinarà, en part, la temàtica posterior de la seva tesi doctoral.

En retornar a la ciutat comtal, entrà

com a professor adjunt de filosofia a la universitat i fou ajudant del Dr. Joaquim Carreras i Artau, essent durant uns anys l'encarregat d'impartir Filosofia Medieval. Més tard fou amic personal i col·laborador del Dr. Jaume Bofill, en tasques com la de fundar i ésser cap de redacció de la revista filosòfica *Convivium* durant gairebé deu anys, a partir de 1956. També per aquests temps col·laborà amb l'«Instituto Superior de Investigaciones Científicas» en la branca de filosofia. Per aquests anys, va contraure matrimoni amb la jove barcelonina Remei Grau de la que tingué cinc fills —Maria, Emília, Margarida, Rosa M. i Lluís—. Posteriorment preparà les oposicions a càtedra d'institut que guanyà després d'una brillant actuació el 1958. Exercí de catedràtic en els instituts «Milà i Fontanals» i «Joan Maragall» on substituï al cèlebre Dr. Roqué. Els primers anys ensenyà simultàniament a l'institut i a la universitat. Posteriorment, en ésser-li detectada una malaltia cardíaca i deteriorar-se l'ambient universitari per les vagues, li fou aconsellat facultativament que reduís tasques i es quedà només amb la càtedra de secundària, que conservà fins a la data de jubilació reglamentària el 1990.

El seu treball creatiu es plasmà en innumbrables articles en diaris i revistes especialitzades, conferències, comunicacions a simposiums, llibres i llibres de text. Entre els darrers cal assenyalar la *Introducció a la filosofia* escrit amb la col·laboració del seu agregat i amic J. Rovira, avui malauradament també desaparegut; fou editat per Casals l'any 1977. Aquest text ha estat reimprès moltes vegades i una munió de nois i noies a través d'ell han accedit al coneixement filosòfic. Dos anys més tard la col·lecció «Hay que saber» de l'editorial Teide, publicava el seu llibre: *Comprendre la filosofia*, síntesi eminentment didàctica de l'assignatura.

La tesi doctoral presentada a la universitat barcelonina el 1979, merescué el màxim guardó i dos anys més tard seria publicada per l'editorial Herder sota el nom: *La actividad y la fidelidad a la verdad*. La crítica de l'especialitat se'n féu ressò en diverses revistes, assenyalant la seva importància. El conegut teòleg J. Rovira Belloso la valora en aquestes paraules: «Fascinante espectáculo en que los tópicos del escepticismo, primero y del agnosticismo después, adquieren su dimensión real de críticos de las falsas verdades, pero nunca una dimensión apabullante de aguafiestas absolutos.» (*El Ciervo*, 1988). El professor francès Alain Guy, inclou Lluís Cuéllar en la seva història de la filosofia espanyola, tot ressaltant el concepte d'atentivitat elaborat en l'esmentada tesi. Per aquestes dates entrà com a membre restaurador a la Societat Catalana de Filosofia, on col·laborà assiduament i es preocupà de que aplegués un gran nombre dels que ens dedicàvem a la filosofia. També en la Secció de Filosofia del Col·legi de Doctors i Llicenciats treballà profitosament i participà com a membre del jurat del I Premi Arnau de Vilanova, que el Col·legi havia instituit per a alumnes i professors de Filosofia l'any 1982. Enguany s'ha concedit el XIIIè premi, essent l'únic premi de filosofia que es concedeix en aquesta categoria als Països Catalans, i del qual també participa la Societat Catalana de Filosofia.

Al llarg de la seva vida docent, tant

a la universitat com a secundària, havia format nombrosos alumnes, amb molts dels quals havia establert una vertadera amistat. Era una persona que li agradava ajudar els seus amics i companys, no solament amb consells sinó també amb fets. El neguit filosòfic el portava molt arrelat en el seu dèbil cor, i això es manifestava amb l'assistència a tertúlies com la que mantenia el Dr. Broggi. Aquest fet el portà a aplegar alguns dels seus deixebles, en una tertúlia filosòfica, on discutir la temàtica pertinent. Això es plasmà en la fundació d'una acadèmia de filosofia anomenada *Liceu Joan Maragall*. L'acte fundacional tingué lloc l'octubre de 1981 a l'institut Joan Maragall, amb la dissertació de Jordi Maragall intitulada *El pensamiento filosófico del meu pare*. Més endavant, amb la valuosa col·laboració de Carme Bigas Luna en quant a la gestió oficial, es convertí en una entitat jurídica dotada d'estatuts reconeguts el 1988. De l'institut Maragall, on començà el Liceu, es traslladà a l'Ateneu Barcelonès, on el Dr. Francesc Gomà, membre de la junta de govern, acollí l'associació, assignant-li una aula on reunir-se per a celebrar els seus seminaris. Al llarg dels dotze anys de vida s'han celebrat seminaris anualment i els dels darrers anys amb l'ajut de la Generalitat de Catalunya i de la Fundació Jaume Bofill, s'han pogut editar els corresponents a Kant, Husserl, Wittgenstein, Heidegger, Schopenhauer i Nietzsche. La salut delicada de Lluís Cuéllar s'anà empitjorant progressivament i es veié obligat a traspassar la presidència del Liceu al professor Manuel Satué, que és en l'actualitat qui el presideix. Després de diverses recaigudes i estades en clínica, la darrera el mes de novembre de 1993, ja no se'n va poder sortir i va finir el dia 22 d'aquell mes.

Es fa difícil judicar el mestre, el col·lega, l'amic, el contertulià; només voldria testimoniar la seva recerca constant de la veritat, fet que el defineix com a vertader filòsof. Fou profundament religiós, però no dogmàtic i d'esperit obert; això només es veia en tractar-lo de prop, i es lamentava de què no sempre se'l judiqués així. Em recordo, a tall d'anècdota, quan li saltaren les llàgrimes

en anunciar-nos la mort del gran poeta agnòstic Salvador Espriu. Lluís Alegret, membre de la junta i fundador del Liceu qualificava amb aquestes paraules el dia del funeral, la biografia de Lluís Cuéllar: «Un decurs vital que no s'ha limitat a l'exercici docent, sinó que s'ha eixamplat amb el treball de mestre, amb el treball creatiu i d'investigació que brolla de la seva vocació filosòfica».

No hi ha dubte que la seva malaltia el va fer sofrir molt, però mai se'l veié

desesperat encara que sí preocupat en els moments de lucidesa. Pensem que fou la filosofia qui li serví de consol, com en altre temps a Boeci, a més de la seva fe.

Tot recordant Lluís Cuéllar, les discussions amb ell mantingudes, sempre amb placidesa, no em resta més que retre-li amb aquestes línies el nostre sincer homenatge, i creiem que amb això no fem altra cosa que retornar-li, en part, tot el que d'ell hem rebut.

Manuel Satué i Sillué

Lluís CUÉLLAR I BASSOLS, *El hombre y la verdad*, Barcelona, ed. Herder, 1981. pàg. 149-152. Cap. II «L'actitud atenta», apartat A. «Allò implícit en el preguntar filosòfic».

(...)

Si de la consideració del preguntar *en general* tornem ara a la del *preguntar filosòfic* en particular, haurem de precisar, després del que hem dit, que la totalitat i la radicalitat que el caracteritzen, lluny de comportar l'eliminació —absolutament impossible— dels mencionats supòsits del preguntar en tant que tal, vénen només a afectar la *peculiar matissació* que els mateixos presenten en el cas del preguntar filosòfic. Així, la totalitat a què aspira la Filosofia significa que allò pel qual s'interessa és *tot allò que hi ha*, la totalitat del món en què estem ja immersos, constituït no només pel món en el seu sentit vulgar, sinó també per Déu, per la història, per mi mateix. I la radicalitat que persegueix significa que pretén assolir la revelació o Veritat dels *estrats més íntims i més profunds d'aquesta realitat total*. El preguntar *filosòfic* serà, segons això, *un preguntar-atendre a la Veritat última sobre tot*. Com una mirada llançada cap allò darrer i més ra-

dical de la realitat tota; és a dir, *una mirada màximament oberta* a quant aquesta pugui revelar.

Aquí radica una de les més notables *diferències existents entre la Filosofia i les anomenades ciències positives*. El preguntar-atendre propi d'aquestes és com una mirada d'abast limitat, és a dir, enquadrada ja originàriament dins d'uns *marcs atentius determinats* que vénen a limitar d'arrel el tipus de realitat visible per aquestes ciències i el seu significat. El primer i més general de tals marcs atentius és el de l'«empíricitat» o exigència d'una mostració empírica de la realitat que consideren. I, articulant-se dins d'aquest marc general, altres més particulars, constituïts per les diverses hipòtesis científiques concretes que estableixen els diferents camins d'organització fenomènica d'aquella realitat empírica enfocada. Aquest complex enquadrament del mirar científicopositiu va ser posat al descobert primerament pels anomenats «crítics de la Ciència» de començament de l'actual segle, però avui dia la Ciència mateixa es complau en evidenciar-ho, plenament conscient de si mateixa. Això no significa negar l'anomenada «objectivitat científica». Suposa només advertir que aquesta es desplega dins d'uns límits determinats.¹

1. En el que diem no hi ha cap matís despectiu per a les ciències. La seva autolimitació conscient —l'exemple clàssic és Galileu— ha estat i és la condició imprescindible de la seva fecunditat. Per la resta, la progressiva acotació de camps de la realitat que les ciències ha operat no ha d'interpretar-se com una catàstrofe per a la Filosofia, que —en opinió del positivisme— hauria quedat «sense treball»; creiem que justament ha anat així posant més en relleu quina és la tasca de la mateixa, alliberant-la de tants elements espuris com l'han vingut afectant al llarg de la història.

La conseqüència més notable d'això s'observa en el fet que el *jo-que-pregunta-científicament no queda pres i compromès en el seu ser íntim pel seu mateix preguntar*. Roman a cobert de la interrogació, com a simple «espectador» d'una realitat «ob-jectivitat» per ell mitjançant els marcs atentius constituents del seu preguntar. Fins i tot en el cas que la realitat enfocada sigui ell mateix: en efecte, *després d'haver-se fet qüestió de si mateix en tant que ens físic, o animal, o ens social, etc., subsisteix encara la més fonda i important de les qüestions que l'home pot i ha de plantejar-se, a saber, la de dilucidar si el seu ser més autèntic —incloent aquest jo que formula aquesta mateixa interrogació— es redueix o no a l'entitat física, animal, social, etc., considerades*. Dilucidació —aquesta sí— que inclou al jo completament, fent-li córrer, per dir-ho així, la més arriscada de les aventures, aquella a la fi de la qual el jo pot aparèixer transfigurat als seus propis ulls. Però *dilucidació ja totalment estranya a la ciència positiva* en la mesura que l'afany de radicalitat absoluta que la inspira exigeix abordar-la prescindint d'aquells «en tant que» o «perspectives» particulars en què el científic se situa. Dilucidació essencialment filosòfica, doncs, i en la qual es palesa clarament la diferència existent entre el preguntar científic-positiu i el filosòfic en allò tocant a la peculiar situació en què un i altre deixen al jo que formula la interrogació. Observi's, no obstant, que tal diferència no es dona únicament en el cas en què aquella versi sobre el propi ésser. No es tracta d'un cas privilegiat d'això. *La radicalitat amb què la Filosofia pretén enfocar-ho tot exigeix que el jo-que-pregunta-filosòficament, sigui quina sigui la zona considerada, coincideixi amb aquest jo més profund* al qual ens referim, és a dir, amb aquell jo que s'esforça per romandre més ací de tota interpretació de si mateix com matèria, esperit, etc. Perquè, fent-se tota interpretació d'un mateix necessàriament *des d'una interpretació global de la realitat tota, únicament abstenint-se el jo d'assumir «ab initio» com vertadera la seva autointerpretació, evitarà que aquella interpretació global*

connexa s'interposi entre ell i la realitat, l'autèntica «essència» de la qual vol aprehendre. Només així es podrà prendre que el «vist» aleshores, tant pel que fa al propi jo com pel que fa al no-jo, no és quelcom subjectivament «posat», sinó quelcom realment «donat».

Això ens permet precisar que la radicalitat i la totalitat característiques del preguntar filosòfic exigeixen que el jo-que-pregunta-filosòficament no sigui un «ego quaestionans» qualsevol. En parlar dels supòsits del preguntar en general (existència d'un jo-que-pregunta, immers ja en un món i implantat ja en la Veritat) vam haver de deixar només vagament perfilat el jo interrogador, precisament per no sortir-nos de la generalitat en què aquesta investigació es movia. Ara, *en tractar del preguntar filosòfic, s'imposa dir que el jo-que-pregunta-filosòficament ha de ser un «jo nu», obert des de la seva més profunda intimitat a la llum de la Veritat, radicalment exposat a ella*. O, si es vol, expressat d'una altra manera: l'«ego quaestionans» «filòsof» ha de ser un «ego» «merament», «exclusivament», «purament», «quaestionans».

Aquest «despullament» absolut i continu que el filosofar exigeix al jo, *no és estrany que incomodi al frívol*, és a dir, a l'home que viu en la perifèria de si mateix. La Filosofia —com la Religió, ambdós sabers d'«últimitats» d'índole diferent— *al «di-vertit», el fa «introvertir-se» per «convertir-se» a la Veritat*. «Introvertir-se» no, evidentment, en el sentit de tancar-se en la pròpia subjectivitat, sinó en el de retirar-se cap al més autèntic d'un mateix, això és, cap aquell jo que s'autodescobreix com a desig fervent de Veritat sobre tot, i, conseqüentment, com sol·lícita disposició a què aquella Veritat es faci també en totes les dimensions entitatives i operatives pròpies. L'actitud filosòfica fa prorrompre en un entranyable «*Fiat Veritas!*», en el que, per la seva mateixa fonamentalitat, sentim compromès tot el nostre ser i el nostre obrar.

Aquest quedar el jo que filosofa completament *pres i compromès* en la pròpia interrogació filosòfica, ens facilita el dis-

cernir degudament fins quin punt i en quin sentit és exacte presentar la Filosofia com un pur «*theorein*» *desinteressat*. Si per desinterès entenem «indiferència», és clar, després del que hem dit, que el filosofar autèntic no té res de desinteressat. Però si per allò entenem «afany de superar tot egoisme», pot perfectament ser qualificat d'aquesta manera, procurant, però, de notar que *el que motiva i sustenta bàsicament aquest «desinterès» és un màxim «interès» per la Veritat i també, en el fons, per un mateix*, ja que interessar-se per la manifestació plena de la Veritat sobre tot i, per tant, també sobre un mateix, és l'única forma autènticament sincera d'interessar-se pel propi ser. La incompatibilitat entre ambdós interessos només pot do-

nar-se si el jo pel que un s'interessa no és un jo atentiu a la Veritat, sinó un jo garbuix d'idees i de tendències habituals que ni per un moment es pensa sotmetre a la llum de la Veritat: un jo, per tant, «gratuitament» eximit de la interrogació filosòfica.

Concloem: el que d'específic presenta el preguntar-atendre filosòfic no és, contràriament al que pugui creure's, el partir d'un problemàtic «zero absolut» de coneixements, sinó el partir, concretament i exclusivament, d'aquella evidència polar fonamental que venim descobrint en l'entranya profunda de les més diverses posicions i actituds: la de l'existència d'un jo purament atentiu i sotmès d'arrel a una Veritat absoluta indubtable. Mostrar això constituïa l'objectiu principal del present apartat.